

Posudek diplomové práce

vedoucí práce oponent

Autor: Bc. Markéta Svobodová	Číslo studenta: 88933477
Název práce: Sexuální přechody v životě žen ve starověkém Egyptě. Zrození a plodnost ženy podle staroegyptských pramenů Sexual passages in the lives of women in ancient Egypt. Birth and fertility of the woman according to ancient Egyptian sources	
Rozsah: 75 stran celkem, z toho: 52 stran textu, 11 stran bibliografie, 7 obrázků + 1 strana seznamu obrázků	
Posudek vypracoval: Hana Vymazalová (vedoucí práce)	

Stručné souhrnné hodnocení práce

(Téma, členění, logická návaznost myšlenek a/nebo argumentace, kritický přístup k předmětu práce)

Předložená práce s názvem "*Sexuální přechody v životě žen ve starověkém Egyptě. Zrození a plodnost ženy podle staroegyptských pramenů – Sexual passages in the lives of women in ancient Egypt: Birth and fertility of the woman according to ancient Egyptian sources*" se zabývá otázkou přechodových rituálů ve starověkém Egyptě. Jelikož prameny vztahující se k tomuto tématu jsou velice sporé a doklady o přechodových rituálech v Egyptě obecně spíše chybějí, doplnila autorka původně zvolený název o podtitul, který objasňuje, na které momenty života ženy se zaměřila. Užší a pevnější vymezení tématu tedy nutně vyplynulo z povahy a nízké četnosti dokladů, avšak rozsah i obsah práce je zcela dostatečný.

Předložená práce byla vypracována v anglickém jazyce. Autorka prezentuje téma srozumitelně a zkoumá jej z více pohledů a prostřednictvím různých typů pramenů. Své myšlenky formuluje jasně a dokládá schopnost přesvědčivě argumentovat. Text je přehledný a styl dobře čitelný.

Práce splňuje požadavky kladené na magisterskou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

I. Formální kritéria

	výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	nedostatečně
Vědecký aparát					
Jednotnost citací, bibliografie a poznámkového aparátu	☒	☐	☐	☐	☐
Citování použitých cizích myšlenek (dobrá vědecká praxe)	☒	☐	☐	☐	☐
Formální stavba práce					
Obsahové členění	☐	☒	☐	☐	☐
Formální členění (Obsah, nadpisy apod.)	☒	☐	☐	☐	☐
Popisky k tabulkám a obrázkům	☐	☒	☐	☐	☐
Jazyk					
Stručnost a srozumitelnost	☒	☐	☐	☐	☐
Ortografie, gramatika, diakritika	☒	☐	☐	☐	☐
Odborná terminologie	☒	☐	☐	☐	☐
Vzhled a přehlednost					
Layout, písmo	☐	☐	☒	☐	☐
Výběr a kvalita obrázků a dalších příloh (včetně tabulek a grafů)	☐	☒	☐	☐	☐

Komentář k formální stránce práce

Členění předložené práce do kapitol je jasné a vychází z mezioborového pojetí. Formální stránka práce je jednotná a přehledná. Pro čtenáře by bylo příjemnější zvolit jiný typ a/nebo větší velikost písma a větší mezery mezi řádky, což by usnadnilo čtení. Odkazy na literaturu a internetové zdroje jsou užívány vhodně a v dostatečné míře a dodržují jednotnou formu. Popisky k obrázkům jsou jednotné, kromě použití „Figure“ u obr. 1 (s. 22), zatímco „Fig.“ u všech ostatních obrázků (s. 35, 37, 38, 44, 49). Zdroje ilustrací jsou uvedeny v seznamu obrázků (s. 63).

II. Obsahové hodnocení

	výborně	velmi dobře	dobře	dostatečně	nedostatečně
Struktura a členění práce					
Přehled předchozího bádání (popř. teoretické pozadí)	☐	☒	☐	☐	☐
Logická struktura textu a jeho provázanost	☒	☐	☐	☐	☐
Preciznost argumentace	☒	☐	☐	☐	☐
Práce s literaturou					
Rešerše a výběr odborné literatury	☒	☐	☐	☐	☐
Zohlednění relevantní literatury v argumentaci	☒	☐	☐	☐	☐
Kritické zhodnocení odborné literatury	☐	☒	☐	☐	☐
Metodologie					
Formulace otázek a hypotéz	☒	☐	☐	☐	☐
Výběr pramenů	☐	☒	☐	☐	☐
Transparentnost kritérií výběru pramenů	☒	☐	☐	☐	☐
Přiznání možností a hranic práce s materiálem	☒	☐	☐	☐	☐
Výsledky					
Jasná stavba hypotéz	☒	☐	☐	☐	☐
Zdůvodnění hypotéz	☒	☐	☐	☐	☐
Začlenění do stavu bádání	☐	☒	☐	☐	☐

Komentář k obsahovému hodnocení

Předložená práce je jasně definovaná a pojednává o tématu, jež je rozsahem vhodné pro magisterskou práci. Zpracování tématu je mezioborové, kdy se na staroegyptské doklady nahlíží z hlediska kulturní antropologie a religionistiky, jež doplňují a rozvíjejí samotný egyptologický přístup. Z toho vychází i struktura práce, jež je srozumitelná a logicky uspořádaná.

Kapitola 1 *Introduction* představuje zvolené téma práce, její cíle a strukturu a rovněž typy pramenů (textové,

ikonografické a archeologické), z nichž bylo možné čerpat poznatky. Autorka v této části v krátké podkapitole přibližuje život ženy ve starém Egyptě a významné momenty, jež jsou v dalších kapitolách práce podrobněji zkoumány. Oproti dokladům z jiných kultur starověkého světa staroegyptský materiál téměř nezachycuje přechodové rituály a významným momentem v životě člověka bylo především jeho zrození a znovuzrození po smrti. V životě ženy tedy hrálo významnou úlohu mateřství (plodnost, početí, těhotenství, porod a poporodní péče o dítě), jež tvoří stěžejní téma předložené práce. Při zpracování tématu autorka nevyužívá další prameny, jež mohou o zkoumaném tématu vypovídat nepřímě (např. vyobrazení žen s jejich potomky, rodinné scény, literární texty či naučení odkazující na vztahy v rodině). Důvodem tohoto omezení byla zřejmě zejména snaha o dodržení navrhovaného formálního rozsahu práce.

V kapitole 2 *Medical texts* se autorka zabývá doklady z dochovaných lékařských textů, jež se vztahují k mateřství a porodům. Šlo o kritický moment v životě ženy i jejího děťátka, s nímž si racionální medicína uměla poradit jen v malé míře, protože hlavní prostředek k léčení a ochraně představovaly magické postupy. Autorka představuje rozličná magická zařikání, jež v návaznosti na svůj účel vzývají bohy a zejména bohyně silně spojené s mateřstvím (zejména Esetu). Některé části lékařských textů jsou citovány rovněž v následující kapitole.

Kapitola 3 *Body as a container* pojednává o staroegyptské představě těla jakožto bezpečně uzavřené schránky ochraňující a vyživující nenarozené dítě. Doklady je možné opět nalézt v některých lékařských-magických textech, jež je možné doplnit ikonografickým materiálem, zejména vyobrazeními na vápencových úštěpech z Dér el-Medíny. Autorka se zamýšlí nad specifiky těchto vyobrazení (účes, ozdoby, sedátko), jež ve staroegyptském umění nemají obdobu. Pozornost je věnována rovněž souvislosti mezi zkoumaným konceptem a menstruací, menstruační krví, tekutinou *redžu*, látky spojené z regenerací boha Usira, a mateřským mlékem. V další část kapitoly se věnuje metaforám, jež je možné nalézt na mýtech a rituálech.

Kapitola 4 *Pregnancy in Ancient Egypt* odkazuje na doklady týkající se těhotenství, jež zahrnují několik vyobrazení a nemnoho typů předmětů spojovaných s tímto obdobím. Staroegyptské představy o povaze a funkci vyobrazení (magicky ožívají a stávají se skutečností), nejsou scény zachycující těhotenství a zrození obvyklé. Omezují se zejména božskou oblast a výjimečné scény zrození boha či božského krále. Tyto scény však nezachycují skutečné události, nýbrž vycházejí z náboženských představ a zajišťují ochranu a legitimitu. Autorka zde podrobněji diskutuje o bohyních, jež jsou spojovány s mateřstvím a zrozením bohů a panovníků, zejména Esetě a Hathoře a s nimi spojenými symboly (uzel *tijet*, náhrdelník *menat*). Všimá si rovněž zajímavých ochranných amuletů z římského období, jejichž výzdoba v pozměněné formě zjevně odkazuje na starší egyptské představy.

V kapitole 5 *Giving birth* jsou představeny prameny vztahující se k porodu (z pohledu matky) a zrození (z pohledu dítěte). Šlo zřejmě o nejnebezpečnější okamžik, kdy vrcholila aktivita neblahých sil ohrožujících rodičku i děťátko. Písemné prameny odkazující na porod zahrnují zejména příslušné části povídky o Zrození slunečních králů na papyru Westcar, kde jako porodní asistentky vystupují bohyně znalé potřebných postupů a magických zařikání. V další části kapitoly autorka podrobně představuje porodní cihlu z Abydu, unikátní nález nesoucí specifická ochranná vyobrazení. Pozornost je věnována také symbolice přeříznutí pupeční šňůry.

Kapitola 6 *Birth and regeneration* zkoumá zrození po smrti, tedy znovuzrození na onom světě. Zabývá se doklady z hrobek, kde některé součásti pohřební výbavy symbolicky odkazují na podobné předměty spojované se zrozením („porodní“ cihly v hrobkách, atp.). Zároveň autorka věnuje pozornost různým interpretacím hrobky (resp. sarkofágu či rakve) jakožto schránky ochraňující tělo podobně jako matčino tělo během těhotenství. V další části kapitoly analyzuje magické postupy určené k ochraně při zrození na tomto i na onom světě v širším kontextu staroegyptských náboženských představ a praktik.

V kapitole 7 *Myth, ritual nad embodiment* autorka analyzuje shromážděné poznatky z hlediska kulturní antropologie /religionistiky, zaměřením na symboliku mýtu a rituální praxe ve společensko-kulturním kontextu. Shrnuje význam ženy ve staroegyptském pojetí plodnosti vůči muži. Analýza je založena zejména na mytologických příbězích a rituálních praktikách, avšak postavení ženy ve staroegyptské společnosti, jež se velice lišilo od postavení ženy v jiných kulturách starověkého světa, zde není hlouběji zohledněno. Přestože nejdůležitější role ženy jakožto paní domácnosti a matky byla určena její (velice ceněnou) schopností rodit děti, staroegyptská žena byla z právního hlediska samostatným subjektem. Některé detaily v této části by zasloužily podrobnější vysvětlení vzhledem k specifickému staroegyptskému kontextu, např. fyzické rysy boha Hapiho, jehož oblé břicho a povislé prsy nemusejí nutně odkazovat na motiv těhotenství, nýbrž spíše na rysy vyjadřující blahobyt (srov. podobně vyobrazení úspěšných, blahobytných, obézních hodnostářů).

Kapitola 8 *Conclusions* shrnuje poznatky z předcházejících kapitol a souvislost mezi důležitými okamžiky života ženy (menstruace, těhotenství a porod) s mytologií prostřednictvím metafor. Zároveň je zde zdůrazněn vztah mezi zrozením na tomto a na onom světě a podobnost souvisejících archeologických a ikonografických motivů i rituálních praktik. Závěrečná část přehledně shrnuje poznatky z předcházejících kapitol z hlediska životního cyklu ženy a její narozené dcery. Toto shrnutí by snad bylo jednodušší pojmut z hlediska jediné ženy od jejího vlastního zrození přes menstruaci, těhotenství, porody (bez ohledu na pohlaví jejího děťátka) a okamžik nového zrození po její smrti.

Text práce je doplněn několika fotografiemi a ilustracemi, jejichž zdroje jsou uvedeny v závěru práce. Za nimi následuje seznam zkratk a rozsáhlá bibliografie (včetně internetových zdrojů).

Autorka práce přistoupila k tématu zodpovědně a shromáždila dostupné doklady, jež následně představila a zhodnotila. Omezené doklady o přechodových rituálech přitom do velké míry určily zaměření práce na mateřství a s ním spojené okamžiky zrození na tomto i onom světě, vycházející ze staroegyptských náboženských představ. Oproti tomu jiné součásti života ženy, jako např. svatba či menopauza, ve staroegyptských dokladech zachyceny nejsou. Přesto se autorce podařilo shromáždít doklady v dostatečné šíři, prozkoumat jejich rozličné aspekty a vzájemně je konfrontovat.

Autorka během psané práce opakovaně konzultovala dílčí výsledky a metody a pečlivě zohledňovala návrhy vedoucího práce. Při zpracování tématu využila literaturu (téměř výhradně cizojazyčnou) nejen z oblasti

religionistiky a kulturní antropologie, ale také širokou škálu prací z oblasti egyptologie, jež není hlavním oborem jejího studia. Přestože tato skutečnost a s ní související neúplné porozumění některým specifickým staroegyptské kultury do určité míry ovlivnila přeloženou analýzu, autorka prokázala schopnost orientovat se v tématu, dohledat prameny a podrobně je prozkoumat, formulovat problém, rozvrhnout logickou strukturu práce a provést vlastní analýzu. Mezioborový pohled na zkoumané téma byl přitom v mnoha směrech přínosem.

Celkový závěr: Práce splňuje požadavky kladené na magisterskou práci, a proto ji doporučuji k obhajobě s hodnocením výborně.

Hodnocení:¹ výborně

1.6.2016
Datum

Kyriakova
Podpis

¹ Škála: výborně – velmi dobře – dobře – neprospěl